

Revista „Transilvania” – factor de promovare a spiritualității românești

“Transilvaia” Journal, Promoting Factor in Romanian Spirituality
(Summary)

One of the most important publications of its time, *Transilvania Journal* appeared in Brașov, in 1868 providing various information for all types of readers. It includes important studies discussing themes like linguistics, philosophy, teaching skills, nature sciences, medicine, folklore, economics and also historical documents and studies. Being published by the The Association for Romanian Literature and Culture, the content of the journal holds information about the activity of the committee, of the scientific and literary sections, and financial reports and information concerning the members of this prestigious institution.

Much importance was given to national history under the heading of George Barițiu (1868- 1889). He made sure from the beginning that this journal would be a serious one with important information that would have continuity over the time.

În Transilvania până în 1914 a fost în vigoare legea presei XVIII din 1848, care “punea o serie de condiții: autorizație prealabilă; garanție, care pentru un ziar era de 10.000 de fl., iar pentru o revistă de 5.000 fl. Dacă ziarul, revista sau vreun colaborator erau pedepsiți, amenda se reținea din garanție, care se cerea completată în termen de 10 zile, iar dacă nu se plătea la timp amenda, periodicul era suprimat; angajamente cu caracter politic, etc.”¹; Perioada liberală a creat un climat favorabil pentru dezvoltarea presei românești.

¹ Maria Berényi, *Românii din Ungaria de azi în presa română din Transilvania și Ungaria secolului al XIX-lea (1821-1918)*, Ed. Noi, București, 1994, p. 14.

Între anii 1860-1918 revistele care au marcat mai hotărât viața economică, socială, politică și literară românească din Transilvania și Ungaria sunt: Familia, Tribuna, Tribuna poporului, Luceafărul, Românul. O revistă importantă și remarcabilă a fost "Transilvania"².

Organ al "Asociațiunii transilvane pentru literatură română și cultura poporului român" ("Astra") – revista Transilvania apărută în anul 1868 la Brașov, reprezintă o expresie a luptei pentru ridicarea culturală și materială a poporului.

Întrupând ideea fruntașilor români ai revoluției din 1848, de a câștiga prin cultură ceea ce nu s-a putut câștiga prin lupta armată și prin cea politică, "Astra", înființată în anul 1861 ca o consecință a revoluției, a însemnat, prin latura progresistă a activității sale, tot o expresie a luptei de eliberare națională și socială.

Lipsită de orice sprijin din partea statului, susținută numai din cotizații, din fundații și din donații oferite de către sprijinitorii și membrii săi de toate categoriile - ajunși în 1912 la 14.000 – "Astra" a promovat prin mijloace proprii o activitate rodnică și multilaterală, caracterizată prin: înființarea și susținerea de școli și biblioteci populare; acordarea de burse pentru ucenici, meseriași, elevi și studenți; organizarea de prelegeri, de conferințe, de reprezentații teatrale și expoziții; prin editarea și răspândirea unor importante publicații pentru popor; luptă susținută împotriva analfabetismului și pentru purificarea și unificarea limbii, etc.

Rezultat al acestor strădanii și năzuințe, revista "Transilvania" a adunat și comprimat în paginile sale un adevărat tezaur de materiale pentru cunoașterea și înțelegerea istoriei culturii poporului român din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și din prima jumătate a secolului XX.

Programul revistei. Obiectivele.

"Orientarea generală a revistei s-a axat pe trei idei de bază, dominante în spiritul intelectualității ardelenene din epocă:

- crezul latinist al Școlii Ardelene, cu toate consecințele lui în toate domeniile umaniste și de orientare națională;
- fidelitatea față de principiile revoluției de la 1848, de eliberare națională, de egală îndreptățire a naționalităților, de libertate națională, politică și culturală;
- credință în forța mesianică a culturii, a ridicării poporului prin luminare, prin școli, prin educație, care era o moștenire vie a Școlii Ardelene, a orientării raționaliste, josefiniste și luministe a acesteia."³

La baza revistei a stat programul general al "Astrei" formulat în linii mari de Andrei Șaguna, cu ocazia constituirii ei în 1861. Dacă mai înainte popoarele au trăit fără literatură, așa ceva nu mai e acum posibil. Locul feudalismului aristocratic este luat de egalitatea în drepturi, și egala îndreptățire a naționalităților. Rațiunea, științele și artele sunt cele care dau popoarelor tăria și le asigură viitorul. "Transilvania" a avut prin urmare ca deviză ridicarea prin cultură a poporului român⁴.

² Ibidem, p. 14.

³ Ibidem, p. 16.

⁴ Mircea Popa, Valentin Tașcu, *Istoria presei literare românești din Transilvania de la începuturi până în 1918*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1980, p. 74 - 75.

În numărul din 1 - 2 din anul 1881 este publicat programul revistei "Transilvania", hotărât în adunarea "Asociațiunii" ținută la Sibiu, în data de 1 noiembrie (20 octombrie) 1867, de către Comitetul Asociațiunii Transilvane Române. Programul revistei expus în articol este: "scopulu și problem'a acestei foi 'suntu in specialu acelea, care suntu in generalu ale Asociațiunei însăși". Paragraful 33 din statutul Asociațiunii arată: "Asociațiunea va susține o foia periodică în fascioare nelimitate pentru publicarea afacerilor ei și pentru latirea mijlóceloru înaintarei de literatur`a romană și cultur`a poporului romanu".

Partea a doua a revistei va transmite cu regularitate:

1. Protocoalele adunărilor generale ale Asociațiunii și rapoarte oficiale;
2. Protocoalele ședințelor ordinare și extraordinare ale comitetului;
3. Alte publicații ale comitetului (listele contribuabililor, deschiderea concursurilor pentru stipendii și premii, ș. a.).

Odată cu acest program comitetul făcea apel ca toți "literații români din tóte parțile, se binevoiésca a alergá într`ajutoriu cu luminile loru acestui nou foculariu alu literaturii noastreși a depune într`ensulu fruptele cele mature ale cercetariloru și erudițiunei loru, cu atât`a mai vertosu, cu câtudela acestu concursu generosu atârna viéti`a și venitoriulu foiei". Se cerea ca toți românii să sprijine material și spiritual această foaie a Asociațiunii, ca ea să poată fi și rămâne la înălțimea misiunii sale și să poată reprezenta cu demnitate activitatea sa în literatura și cultura națiunii române⁵.

"Asociațiunea" nefiind o societate cu caracter strict "literar", nici revista nu s-a mărginit la publicarea unui astfel de material. Totuși, materialul literar este destul de bogat pentru orientările și direcțiile de dezvoltare ale beletristicii din acel timp.

În general predominantă rămâne tendința de exaltare a virtuților naționale, în vederea trezirii încrederii în lupta de eliberare națională și socială preconizată de Partidul Național din Transilvania. Sunt publicate poezii de Vulcan, Alecsandri, Boiu, etc., cele mai multe fiind închinat războiului de independență din 1877. Proza, este foarte slab reprezentată, doar prin reproduceri din Heliade, Asachi și Carmen Silva și prin scrieri originale de Ieronimu Barițiu. În schimb folclorul era bogat, în domeniul căruia se remarcă culegătorii: Tit Bud, Gavril Todica, Ion Pop-Reteganul. El va fi completat prin studiile de folclor pe care le-au publicat Iosif Vulcan, Grigore Silași, Aron Densusianul, Hașdeu, Simion Manguica, Virgil Onițiu, G. Barițiu, Petru Span, etc.

"Disertațiuni" de tipul acesta sunt consacrate și literaturii. Ele sunt semnate de Grigore Silași, Timotei Cipariu, Aron Densusianul, G. Barițiu, etc. și privesc atât literatura veche cât și cea modernă și contemporană din Transilvania. Lor li se adaugă numeroase note, necroloage, medalioane care privesc activitatea lui Bălcescu, Vasile Pop, Asachi, Ioan Maiorescu, Gavril Munteanu, Damaschin Bojinca, Eftimie Murgu, Petrache Poenaru, Alexandru Treboniu Laurian, Timotei Cipariu, C. A. Rosetti, Mihail Kogălniceanu, ș. a. Alături de ele se publică și o serie de traduceri din clasici antici sau din scriitori moderni (Schiller, Heine). Revista se ocupă de asemenea de problemele de filologie, Barițiu însuși dând o

⁵ Programa "Transilvaniei", în *Transilvania*, anul XII, (1881), nr. 1 - 2, p. 2 - 3.

ortografie latinizată revistei, ceea ce va îngreuna la un moment dat penetrația ei în public⁶.

Revista a rămas mai degrabă un buletin oficial al “Astrei”, un fel de magazin conținând multe și de toate, interesant ca și cultură generală, dar minor în fiecare latură în parte⁷.

George Barițiu a condus revista “Transilvania” între anii 1868-1869, el i-a asigurat acesteia de la început o notă de seriozitate, continuitate valorică și o orientare ideologică pozitivă, fiind preocupat ca revista să depășească regimul de organ de presă oficial al noii societăți culturale și să devină o publicație științifică și culturală de interes național. Deci, revista “Transilvania” a publicat date referitoare la activitatea comitetului a “despărțămintelor” și secțiilor științifice literare, rapoarte financiare și informații despre membrii “Asociațiunii”. Dar în paginile revistei se găsesc pe lângă studii de lingvistică, filozofie, pedagogie, științe naturale, medicină, etnografie și numeroase studii și documente de istorie.

Istoria națională era pentru Barițiu preocuparea științifică cea mai importantă⁸. Barițiu “scria fără încetare la studii istorice, dintre care unele cu bun temei și cu destulă pătrundere – când avea timp să lucreze cumsecade – iar altele, cele făcute din necesitatea momentului, din lipsă de alt material, cu care să umple foaia, natural că au rămas mai de-a doua mână”⁹.

Dintre studiile de istorie ale lui Barițiu amintim: *Istoria nostra moderna; Avram Iancu, momente din viața lui; Fragmente din istoria regimentului al II-lea românesc granitarius din Transilvania; Apulum Alba-Iulia, Belgrad in Transilvania, studiu arheologic și istoric la monografia acelei cetăți; Museul istoric și arheologic din Temisora și călătorii în interesul științei*.

Au mai scris în revista “Transilvania” articole de istorie și I. Vasile Rusu (*Scurtă descriere a revoluției lui Horia și Cloșca din an 1784; Unele momente din viața și activitatea parintelui Samuil Micu;*), Teodoru C. Văcărescu (*Pericope din opula istoric. Luptele romanilor în războiul din 1877; Caderea Plevnei. Pericope din Istoria războiului din 1877/8;*) N. Togan (*Comoara regelui dac Decebal; Episcopul Ioan Inocențiu Klein și sașii din Sibiu; etc.*), Iosif Sterea Șuluțiu (*O petiție a lui Avram Iancu; Originea românilor. Tricolorul românesc;*), Virgil Sotropa (*O constatare istorică;*), Ioan Lupaș (*Viața și activitatea lui Gh. Barițiu; Influența reformei asupra bisericii române din Ardeal în secolul XVI;*) ș.a.

În anul 1914 directorul revistei “Transilvania” - Octavian C. Tăslăuanu, se adresează cititorilor acesteia prin articolul “Către cititori”, apărut în numărul 1 din anul 1914 – al 45-lea an de la apariția ei. În acest articol Octavian C. Tăslăuanu o numește “o revistă de propagandă culturală și științifică”, depășind regimul de organ de presă oficial al “Asociațiunii”. Programul revistei îl numește “program de popularizare” având drept scop să facă din revistă “o școală națională” în care cititorii să găsească pe lângă “un izvor de numeroase cunoștințe” și “îndemnuri și îndrumări pentru o altă interpretare a vieții, mai bogată în concepții largi și mai roditoare în fapte de interes obștesc”.

⁶ M. Popa, V. Tașcu, *op.cit.*, p. 76.

⁷ Ioan Lupaș, *Din istoria Transilvaniei*, Ed. Eminescu, București, 1988, p. 201.

⁸ Pamfil Matei, *Astra și rolul ei în cultura națională (1861-1950)*, Ed. Dacia, Cluj- Napoca, 1986, p. 201.

⁹ I. Lupaș, *op.cit.*, p. 201.

Pentru a-și putea îndeplini rolul de propagatoare a culturii și a științei ea are nevoie de sprijinul "cetitorilor cât și al intelectualilor"¹⁰.

Prin acest rol de propagatoare a culturii și a științei pe care și l-a asumat cu demnitate, revista "Transilvania" va rămâne ca expresie a luptei pentru emanciparea culturală a românilor.

Evoluția editării.

Editarea revistei "Transilvania" s-a hotărât în adunarea generală din anul 1867, desfășurată la Cluj, iar în ședința comitetului "Asociațiunii" din 18 septembrie 1867, condusă de președintele Vasile Ladislau Pop, acesta a reafirmat necesitatea ca noua revistă să servească scopurilor urmărite, să fie accesibilă poporului și să reunească contribuții ale tuturor categoriilor de cărturari, orientate cu prioritate spre folosul practic al țaranului român.

Comitetul "Asociațiunii" întrunit, în lunile octombrie și noiembrie 1867, în trei ședințe extraordinare a discutat și hotărât în legătură cu programul, cu redactorul, cu locul apariției și cu numele noii publicații. S-a stabilit ca revista "Transilvania" să apară începând cu 1 ianuarie 1868 la Brașov, unde redactorul ei, George Barițiu, își avea domiciliul¹¹.

Revista a apărut mai întâi la Brașov (1868-1880), apoi la Sibiu, având o periodicitate variabilă. Apare la Brașov, de trei ori pe lună (1 ianuarie - 1 februarie 1868), apoi bilunar (15 februarie 1868 - 15 decembrie 1878)¹², publicând și procesele verbale ale adunărilor generale ale "Asociațiunii", ale ședințelor comitetului și informații bogate din "despărțăminte".

Din cauza unor tot mai frecvente atacuri și cereri de schimbare a profilului său, comitetul "Asociațiunii" a hotărât, în 1 ianuarie 1879, ca în conformitate cu concluziile adunării generale de la Șimleu (1878), începând de la 1 ianuarie 1879 revista să apară sub forma unor Anale și să publice cu prioritate documentele oficiale ale "Asociațiunii"¹³.

Două au fost cauzele care în anul 1878 au dus la sistarea revistei "Transilvania":

- "lipsa speselor editiunii, care nu se coperiau din prenumeratiuni;
- presupunerea că inființându-se secțiunile științifice după atâți ani de așteptare, s'ar cuveni ca activitatea lor se se manifeste óresi cum în forma de Anali, după exemplul altor societăți științifice"¹⁴.

În anul 1879 nu a apărut nici "Transilvania", nici Analele preconizate. Abia în anul 1880 comitetul "Asociațiunii" a editat "Analele Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român", la Sibiu, sub redacția lui G. Barițiu. Această soluție s-a dovedit, în scurtă vreme, a fi necorespunzătoare îndeplinirii scopurilor "Asociațiunii", așa încât, în ședința a II-a a adunării generale de la Turda (1880), profesorul năsăudean A. P. Alexi pleda pentru reînființarea revistei "Transilvania", în locul "Analelor", începând cu 1 ianuarie 1881. Această

¹⁰ Octavian C. Tăslăuanu, *Cătră cetitori*, în *Transilvania*, anul XLV, (1914), nr. 1, p. 1-3.

¹¹ Pamfil Matei, *Astra și rolul ei în cultura națională (1861-1950)*, Ed. Dacia, Cluj- Napoca, 1986, p. 200-201.

¹² I. Hangiu, *Dicționarul presei literare românești 1790-1990*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1996, p. 475.

¹³ P. Matei. *op.cit.*, p. 203.

¹⁴ *Reînvierea foiei periodice "Transilvania"*, în *Transilvania*, anul XII, (1881), nr. 1 - 2, p. 1.

idee a fost susținută și de comisia de propuneri, iar adunarea generală a adoptat o hotărâre corespunzătoare¹⁵.

Din 1-15 ianuarie 1881 până în anul 1889 apare bilunar, apoi lunar între anii 1890 și 1895, iar între 1896 și 1901 zece numere pe an. Din anul 1896 "Analele" vor reapărea dar nu în volume separate, ci ca numere paralele incluse în partea oficială a "Transilvaniei", până în anul 1901, iar între 1902 și 1906, sub îndrumarea lui doctor C. Diaconovich, reapare numele de "Anale" pentru partea oficială dinainte, pentru ca apoi Octavian C. Tăslăuanu să unifice cele două părți ale publicației într-un titlu comun: "Transilvania, Analele Asociației pentru literatura română și cultura poporului român", doar pentru doi ani (1907-1909) după care se va reveni la vechea structură a revistei (I. Partea științifică-literară, II. Partea oficială), renunțându-se la termenul "Anale"¹⁶.

Din anul 1910 până în anul 1913 revista apare o dată la două luni, iar din 1914 până în 1918 apare lunar.

La fel ca periodicitatea variabilă, și formatul revistei nu va fi același. În primul an de apariție (1868), va avea formatul de 22 cm., iar începând din anul următor, 1869, până în anul 1889 va fi de 30 cm. Din 1890 până în 1895 formatul va fi de 22 cm., iar din 1896 până în 1918 de 25 cm.

Ședința extraordinară a comitetului "Asociației" din 28 octombrie 1867, prin paragraful 111 a hotărât ca "formatulu "Transilvaniei" va fi octavu nebrosiuratu si fara de mantelu".

În 1868 apare la Brașov, fiind tipărită în tipografia "Römer & Komner", având ca editor Comitetul "Asociației". Toate cheltuielile editării vor fi plătite de către Comitetul "Asociației"¹⁷.

Primul număr al revistei "Transilvania" a început cu lucrările adunării generale din anul 1867, ținută la Cluj-Napoca la 26/14, 27/115 și 28/16 august în absența președintelui ordinar și sub prezidiul interimar al consilierului Iacob Bologa. Această adunare a dat viață acestei foi periodice¹⁸.

Din anul 1869, revista va fi însoțită de un motto: "Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo" dat de George Barițiu. (Picătura scobește piatra, nu prin forță, ci căzând mereu)¹⁹.

Din anul 1881 revista va apărea la Sibiu și va fi tipărită în "Tipografia Archidiecezane".

În ceea ce privește ortografia, a fost latinizată cu un stil greoi, influențat de cel al ziarelor austriece. Acestea vor atrage și critica lui Titu Maiorescu, în "Convorbiri literare". După 1884 "Transilvania" ca și alte publicații, adoptă ortografia Academiei Române²⁰.

¹⁵ P. Matei, *op. cit.*, p. 203.

¹⁶ Ibidem, p. 203-204.

¹⁷ Ioanu V. Rusu, *Estrasu din protocolulu siedintiei estraordinarie*, în *Transilvania*, anul I, (1868), nr. 11, p. 257.

¹⁸ *Transilvania*, anul I, (1868), nr. 1, p. 1.

¹⁹ Virgil Matei, *Dicționar de maxime, reflecții, expresii latine comentate*, Ed. Scripta, București, 1998, p. 383.

²⁰ I. Hangiu, *Dicționarul presei literare române 1790-1990*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1996, p. 475.

Revista "Transilvania" până în anul 1918 a avut o evoluție neîntreruptă, cu excepția anului 1879. Și după anul 1918 va continua să fie prezentă în viața culturală și literară a țării, informând opinia publică despre ședințele "Astrei", despre preocupările ei.

Redacția, etc.

Revista "Transilvania" este la începuturile ei o creație barițiană deoarece George Barițiu a fost și primul ei redactor pe perioada 1868-1889. Datorită faptului că "Transilvania" n-a fost un organ de publicistică autonom, ci o publicație legată direct de nevoile și trebuințele "Astrei", un fel de anale ale acesteia, redactorul responsabil al ei a fost întotdeauna primul secretar al "Asociațiunii"²¹, fapt menționat prin articolul 16 din statutul ședinței extraordinare a comitetului "Asociațiunii" ținută în 28 octombrie 1867²².

După George Barițiu a urmat la conducere Ioan Popescu între 1890-1891, Zaharia Boiu între 1892-1895, Cornel Diaconovich între 1896-1906 și Octavian C. Tăslăuanu între 1907-1912 și 1913-1914. Din anul 1915 până în 1920 redactor interimar a fost Andrei Bârseanu.

Redactorii responsabili au dat revistei un conținut enciclopedic, corespunzător țelurilor multiple ale "Astrei", iar într-o măsură oarecare i-au imprimat o orientare legată de preocupările lor preferate, sau de nevoile pe care le-au crezut mai urgente în acea vreme. George Barițiu a dat revistei un conținut predominant istoric, Ioan Popescu a accentuat în revistă preocupările didactice și educativ-pedagogice, Zaharia Boiu le-a continuat, iar Cornel Diaconovich i-a conferit o orientare culturală generală cu caracter practic, accentuând partea de studii și documente literar-culturale²³.

Se remarcă în primul rând, cronologic, dar și valoric, perioada dintre anii 1868-1889, când a fost condusă de "nemuritorul George Barițiu", cărturarul cu numeroase și importante merite în întemeierea și orientarea "Asociațiunii" precum și a revistei acesteia²⁴. Din momentul înființării "Asociațiunii" George Barițiu a supravegheat și s-a îngrijit de soarta acestei instituții. A fost secretarul și "sufletul Asociațiunii" timp de 28 de ani neîntrerupt, iar în cei din urmă 5 ani ai vieții lui (1888-1893) a condus-o ca președinte²⁵.

George Barițiu s-a născut în Jucul de Jos la 24 mai 1812. Tatăl său era preot unit. Între anii 1820-1835 a urmat școala maghiară din Trăscău, renumitul gimnaziu românesc din Blaj, liceul din Cluj-Napoca și 4 ani cursul teologic din seminarul Blajului. Și-a însușit toate limbile și științele din acel timp²⁶.

²¹ M. Popa, V. Tașcu, *Istoria presei literare românești din Transilvania de la începuturi până în 1918*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1980, p. 74.

²² Ioan V. Rusu, *Estrasu din protocolul ședinței extraordinare*, în *Transilvania*, anul I, (1868), p. 19.

²³ M. Berenyi, *România din Ungaria de azi în presa română din Transilvania și Ungaria secolului al XIX-lea (1821-1918)*, Ed. Noi, București, 1994, p. 15-16.

²⁴ Pamfil Matei, *Astra și rolul ei în cultura națională (1861-1950)*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1986, p. 201.

²⁵ I. Lupaș, *Din istoria Transilvaniei*, Ed. Eminescu, București, 1988, p. 200-201.

²⁶ Augustin Bunea, *Cuventare bisericească ținută la înmormântarea lui George Barițiu în Transilvania*, anul XXIV, (1893), p. 140.

Dr. Ioan Lupaș îl numește “eroul jertfitor al condeiului, al muncii fără preget și al perseveranței”²⁷, “dascălul tuturor, marele dascăl al neamului și al vremii sale”²⁸, “nestorul ziaristiceii românești”²⁹.

În ceea ce privește revista “Transilvania” oricât și-ar fi dat silința, programul cel vast nu l-a putut realiza în tot răstimpul de 20 de ani cât a fost redactorul ei. Aceasta nu din vina lui, ci cauza era lipsa de sprijin și de interes din partea acelorora, care ar fi putut și ar fi trebuit să-i vină în ajutor, cu multul sau puținul lor, scriind fiecare după priceperea lui.

Barițiu a rămas aproape singur, încât nu numai redacta foaia ci de multe ori trebuia să o scrie de la început până la sfârșit. Scrierile lui Barițiu, precum și mulțimea de documente pe care le publica în revista “Transilvania” nu a putut să atragă un număr mai însemnat de cititori pentru foaia “Asociațiunii”. Astfel în scurt timp se ivi un deficit de 4.000 de florini. Atunci au existat voci de nemulțumire, unii cerând sistarea “foii”, lucru care nu se putea întâmpla, căci “Asociațiunea” nu lucra și nu redacta această foaie pentru bani, ci pentru răspândirea culturii în popor. Barițiu, văzând nemulțumirea, își dăduse în cei dintâi 6 ani de 4 ori demisia, dar adunările generale îl alegeau din nou.

Amărăciunea lui a fost mare, când în ședința comitetului “Asociațiunii” din 10 noiembrie 1874 cineva a propus ca remunerația redactorului să fie redusă de la patru sute la două sute de florini, propunere însă neacceptată. Îndignarea lui Barițiu îl făcu să destăinuiască, câtă muncă și osteneală îl costă redactarea foii. Spunea că el “nu s-a obligat niciodată să scrie singur foaia, ci a primit a fi numai redactor, care să aranjeze materialul, ce va sosi de la alții”, “...vede că singur trebuie să scrie aproape foaia întreagă”. Afirma că “pentru Transilvania a lucrat câte 800 ore pe an și i s-a plătit pe două ore 1 fl.”.

Cu toate acestea Barițiu a rămas redactorul “Transilvaniei” până la adânci bătrâneți dându-și toată silința, să răspândească prin acest organ cultura și literatura națională³⁰.

Se remarcă apoi, nu numai “perioada G. Barițiu”, ci și deceniul în care revista a fost condusă de C. Diaconovich, sau perioada în care a fost redactată de Octavian C. Tăslăuanu.

²⁷ I. Lupaș, *Contribuțiuni la istoria ziaristiceii românești ardelenne*, Ed. “Asociațiunii”, Sibiu, 1926, p. 53.

²⁸ Ibidem, p. 54.

²⁹ Ibidem, p. 56.

³⁰ Ibidem, p. 71-72.